

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

БОРЩУК Ірина Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри цифрової економіки та бізнес-аналітики

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2090-8425>

МИЩИШИН Орест Якович

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

доцент кафедри цифрової економіки та бізнес-аналітики

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5225-828X>

Анотація. *На сьогоднішній день цифровізація бізнес-процесів банківських операцій стає основним інструментом в управлінні банків в Україні. Цифровізація бізнес-процесів дозволяє значно пришвидшити здійснення всіх банківських операцій, виявити шляхи вдосконалення та внесення відповідних коректив.*

Розглядаючи діяльність банку, як системи різноманітних бізнес-процесів, котрі взаємодіють, можна значно оптимізувати його комерційну діяльність, чітко виділивши різноманітні завдання кожного із бізнес-процесів, а також визначити їх взаємодію та взаємозв'язок. При цьому, важливим є цифровізація всіх банківських бізнес-процесів, що дозволить значно підвищити ефективність наданих послуг та підвищення конкурентоспроможності в банківському секторі.

Ключові слова: *цифровізація, бізнес-процеси, діджиталізація, банківський сектор, Р2Р-кредитування, цифровий банк.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день успішна діяльність українських банків залежить від їх уміння і бажання ефективно працювати, та застосовувати новітні інструменти управління бізнесом, зокрема методології та інструменти управління бізнес-процесами, тому питання цифровізації бізнес-процесів банківського сектору повинно займати одну з основних позицій у стратегії розвитку банків України. Відповідно до цього, в банках

виникає активна необхідність пошуку нових механізмів, інструментів та методологій для професійного управління бізнес-процесами. **Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Питанням розвитку цифрових технологій у банківській діяльності, а цифровізації основних бізнес-процесів банку присвячені наукові праці багатьох відомих дослідників, серед яких слід виділити Гриджука Д. М. [4], Демиденка В.В. [5], Дибун М.І. [6],

Заруцьку О. П., [7], Кравченка М. [8], Кльобу Л.Г. [9], Мацелюха Ю. В. [10], Міщенко В.І. [11], Шелудька С.А. [12].

Мета статті. Метою статті є окреслення основних напрямів цифровізації бізнес-процесів комерційного банку та дослідження механізмів їх впровадження в банківському секторі України.

Виклад основних результатів. Одним з основних завдань кредитування українського бізнесу на сьогоднішній день є пошук нових альтернативних джерел залучення фінансових ресурсів, що набуває нового трактування в умовах активної цифровізації банківського сектору.

Серед основних напрямів цифрової трансформації українських банків на сьогоднішній день можемо виділити:

- впровадження послуги цифровий банк - реалізація фінансових послуг через мобільні та онлайн платформи, що покращує якість роботи банку з клієнтом, економить час і витрати, підвищує безпеку персональних даних, підвищує швидкість і якість банківських послуг;

- електронні платіжні системи, які мають відсоток або комісію від продавця товару (позичальника), який користувався платформою цієї платіжної системи [2];

- P2P-кредитування - метод позики грошей не пов'язаним між собою особам чи «рівноправним сторонам» без залучення традиційного фінансового посередника;

- цифровізація бек-офісних операцій та бізнес-процесів банку, що дозволяє пришвидшити впровадження та модифікацію банківських продуктів, а також розширити клієнтську базу;

- краудсорсинг - технологія мобілізації

ресурсів за допомогою інформаційних технологій для вирішення проблем, що стосуються бізнесу та держави.

Впровадження усіх зазначених напрямів цифровізації в українському банківському секторі можливе лише за умови цифрової трансформації усіх бізнес-процесів, що забезпечують діяльність сучасного банку.

Уся діяльність комерційного банку є сукупністю пов'язаних між собою бізнес-процесів. У кожному із визначених процесів можуть бути задіяні різні структурні підрозділи комерційного банку для реалізації основних банківських функцій. Отже, діяльність будь-якої банківської установи можна трактувати як сукупність процесів бізнесу, котрі базуються на ефективній інформаційній підтримці, що утворюють основні бізнес-процеси банку.

Основні бізнес-процеси банків в Україні, які умовно можна розділити на три підгрупи операційні, тобто основні функціональні, забезпечуючі та управлінські зображені на рис.1.

Результатом реалізації основних бізнес-процесів банку виступає визначений банківський продукт або послуга.

Цифровізація бізнес-процесів банків дозволяє швидко та якісно адаптувати організацію функціонування банку до змін зовнішнього середовища, відповідно покращуючи ефективність його діяльності.

Розглянемо детальніше один з напрямів цифровізації функціональних бізнес-процесів в банківських установах. Зокрема, одним з перспективних операційних бізнес-процесів на сьогоднішній день є P2p-кредитування.

Рис. 1. Основні бізнес-процеси комерційних банків в Україні
Джерело: складено авторами

P2p-кредитування – це механізм запозичення грошей між фізичними особами за допомогою спеціальних онлайн-майданчиків. Його суть у тому, що люди можуть позичати їх одне одному без залучення фінансових інститутів: банків, кредитних спілок або мікрофінансових організацій. У світі обсяги P2P-кредитування вже обчислюються десятками мільярдів доларів, і з кожним роком вони ростуть [1].

P2p розшифровується як «peer-to-peer» або «person-to-person», що в перекладі означає «від рівного до рівного» або «від

людини до людини». Майбутні кредитори і позичальники реєструються на p2p-платформах – інтернет-ресурсах або програмах, які встановлюються на смартфони, і укладають там кредитні договори. Відмінність від банків в тому, що люди самі між собою домовляються про суму боргу, відсотки і терміни погашення.

На Заході подібна система активно розвивається. Причому позичати можна не тільки долари або фунти, а й криптовалюту. Наприклад, платформа P2P кредитування BitBond дозволяє взяти в борг біткойни.

Одна з перших онлайн-платформа для пірингового кредитування була створена у 2005 році англійською компанією «Zone of Possible Agreement». На сьогодні вона залишається найбільшим сервісом з обсягом наданих кредитів понад 800 млн. фунтів стерлінгів. У США перші кредитні компанії p2p з'явилися

у 2006 році, це «Prosper» та «Lending Club». Ці компанії зберігають лідируючі позиції як в країні, так і в усьому світі [7].

Українські банки мали досвід впровадження P2P кредитування в попередні роки, зокрема лідером, як завжди виявився АКБ Приватбанк, проте дана практика тривала недовго через недосконалість даного напряму діджиталізації банківських послуг.

В 2015 році на українському ринку з'явився сервіс p2p-кредитування «uCredit», що включає в себе пошук позичальників, їх скоринг, організацію видачі позики та виплат за нею, а у випадку настання прострочення – судове провадження з отриманням виконавчого листа». За даними офіційного сайту платформи, сервіс «uCredit» провадить свою діяльність за підтримки Українського бюро кредитних історій та фінансової компанії «Way for pay» [7].

У березні 2016 року про запуск подібної платформи заявив один з найбільших банків – ПриватБанк. Вкладникам, якщо вони погодяться направити гроші не на депозит, а на кредитування інших фізосіб, запропонували додаткові 5% в порівнянні з депозитною ставкою. Прибутковість таких вкладень доходила до 23% річних. Сам банк при цьому виступав

посередником, не відображаючи видані кредити в своєму балансі. У червні 2016 року p2p-платформа згенерувала кредитів на 1,6 мільярда гривень. Але на початку 2017 року Національному банку не сподобалося те, що Приватбанк залучав гроші у населення, розміщуючи їх потім в кредити, і не враховував це у себе в звітності. В результаті платформа була закрита.

Проаналізувавши об'єми кредитування найбільшого за розмірами українського банку, який на сьогоднішній день ще й є державним, можемо стверджувати, що додаткове альтернативне джерело кредитування для українського бізнесу є важливим і актуальним напрямом на сьогоднішній день.

Динаміка кредитування АТ КБ «Приватбанк» у 2018-2022 роках представлена на рис. 2. Як бачимо як раз в цей період спостерігалось падіння об'ємів кредитування, зокрема у 2020 і 2021 роках, що безперечно пов'язане з пандемією і впровадження онлайн-платформи кредитування на цей час було б безперечно ефективним. У 2022 році, не зважаючи на початок повномасштабної війни рівень кредитування банку несуттєво зріс, така ж тенденція спостерігається і впродовж 2023 року.

Ще одним важливим аспектом аналізу комерційної діяльності банку є оцінювання ефективності використання наявних ресурсів банку. Динаміку основних показників ефективності використання ресурсів, зокрема загальної доходності АТ КБ «Приватбанк» за період 2018-2022 рр. представимо на рис.3.

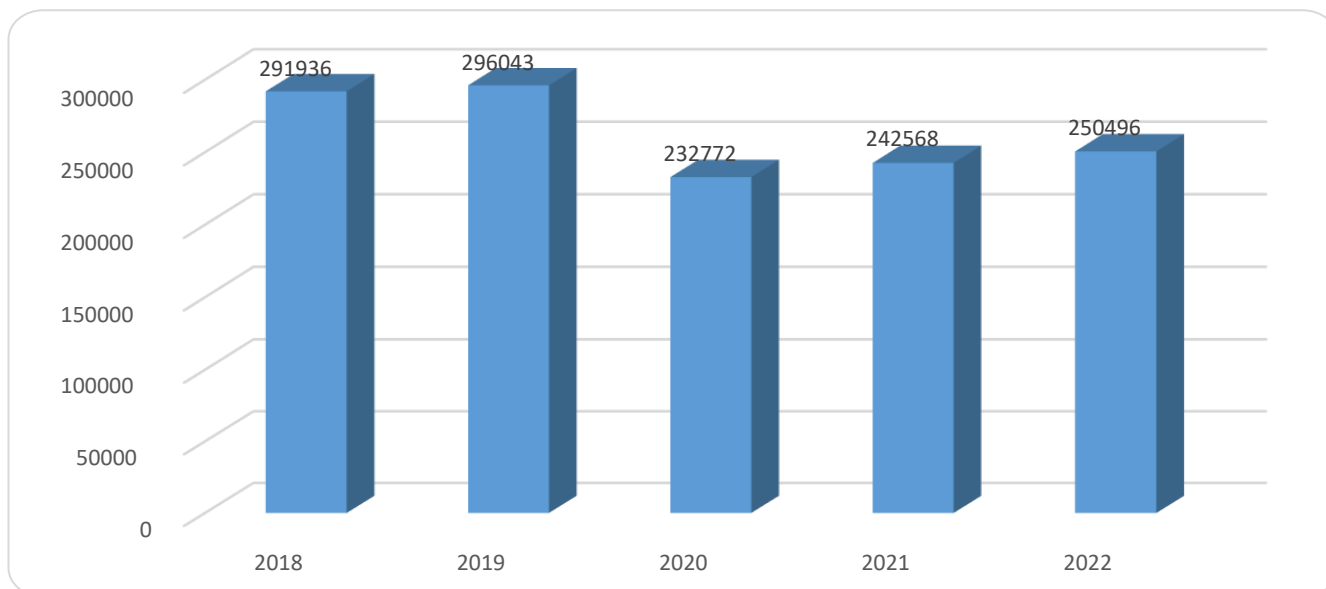

Рис. 2. Динаміка кредитування АТ КБ «Приватбанк»
У 2018-2022 роках (млн.грн).

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності
АТ КБ «Приватбанк» [3]

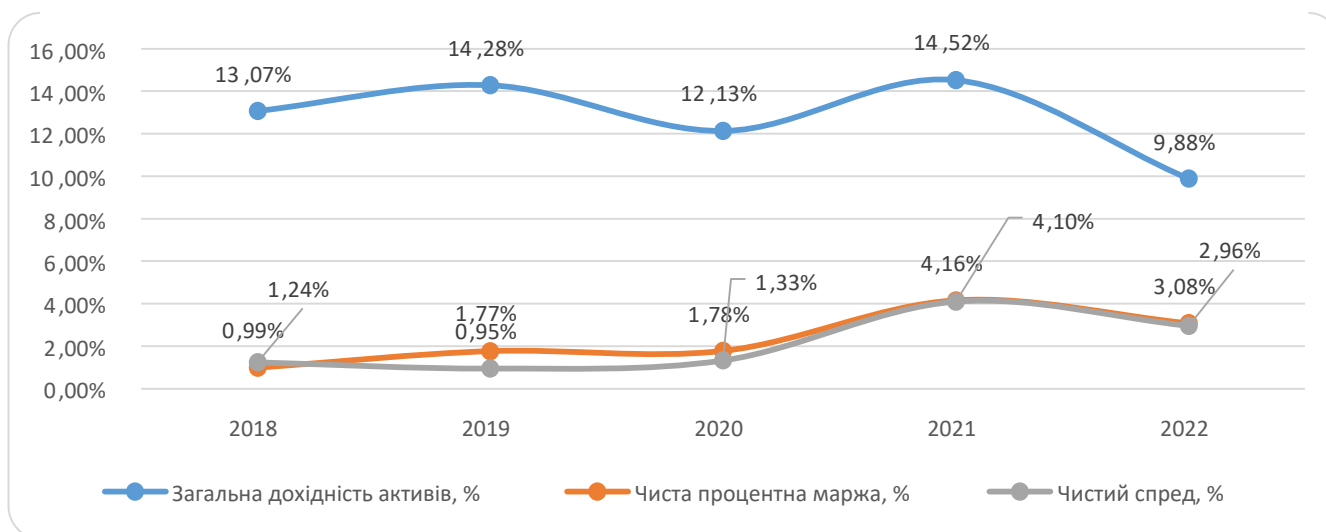

Рис. 3. Динаміка показників ефективності використання
ресурсів АТ КБ «Приватбанк» у 2018-2022 роках

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності
АТ КБ «Приватбанк» [3]

В Україні інструмент Р2Р-кредитування є перспективним. Попри всі недоліки, він може вплинути на пошвидшення темпів та обсягів кредитування малого бізнесу за допомогою залучення вільних коштів населення. У випадку, якщо всі банки

відмовляють у наданні кредиту, Р2Р-кредитування може стати єдиним виходом, оскільки ймовірність одержати фінансування є вищою порівняно з банківськими фінансовими структурами [10].

Сервіс Р2Р-кредитування є

перспективною цифровою технологією без участі банківської системи та довготривалого розгляду кредитних заявок та оцінки забезпечення. У порівнянні з традиційними кредитними продуктами, р2р-платформи значно скорочують час та витрати на пошук кредитних ресурсів, завдяки використанню власних алгоритмів оцінки позичальників. Таке зниження витрат робить р2р-кредити більш економічно вигідними як для кредиторів, так і для позичальників невеликих або короткострокових кредитів.

Проте, слід зазначити, що впровадження Р2Р кредитування в Україні на сьогоднішній день зіштовхується з низкою проблем, зокрема відсутність механізму чіткого законодавчого регулювання та гарантування з боку держави, відсутності контролю за онлайн-платформою, правил організації та ведення звітності онлайн-платформ, механізму захисту прав та інтересів кредиторів і позичальників, зокрема порядку взаємодії платформ пірингового кредитування та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та іншими аспектами діяльності, що потребують доопрацювання та

вдосконалення.

Висновки. Бізнес-процеси виступають важливою складовою діяльності банківської установи, оскільки визначають ефективність та конкурентоспроможність банку на ринку фінансових послуг.

Однією з основних переваг цифровізації бізнес-процесів є підвищення швидкості та точності виконання операцій комерційних банків. Подальша автоматизація та оптимізація бізнес-процесів може також призвести до зменшення витрат та підвищення ефективності внутрішньої діяльності банку. Це стає особливо важливим у сучасному конкурентному середовищі, де банки шукають способи оптимізації своїх операцій та зниження витрат.

Цифровізація бізнес-процесів може допомогти банку швидше реагувати на постійні зміни в конкурентному ринковому середовищі.

Дітжиталізація бізнес-процесів в банківському секторі є важливим фактором для зайняття конкурентоспроможної позиції на ринку, прискорення обслуговування клієнтів та зниження витрат.

Список використаної літератури.

1. <https://finance.ua/ua/credits/r2r-kreditovanie>.
2. <http://kbi.karazin.ua/wp-content/uploads/2023/06/Tabaka-1.pdf>
3. <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
4. Гриджук Д. М. Розвиток систем управління ефективності банківської діяльності // Інтер наука. – 2018. – № 3. С. 10-17.
5. Демиденко В.В. Управління бізнес-процесами як складова процесного підходу до управління комерційним банком. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4517>
6. Диба М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти у банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. - 2018. - №42. - С. 99-109.

7. Заруцька О. П., Синюк А. О. Міжнародний досвід та вітчизняна практика розвитку платформ P2P-кредитування: проблеми та перспективи. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2017. Вип. 11. Ч. 1. С. 118–123.

8. Кравченко М. Механізм оптимізації бізнес-процесів банку. Вісник Національного банку України. 2015. Вересень. С. 47–53.

9. Кльоба Л.Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків.–URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6741>.

10. Мацелюх Ю. В. P2P-кредитування як інноваційний інструмент розвитку кредитного ринку: зарубіжний досвід і можливості для України. Бізнес Інформ. 2022. №9. С. 82–87.

11. Міщенко В.І. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг / В.І.Міщенко, С.В.Міщенко // Фінансовий простір. - 2018. - № 1(29). - С. 75-79.

12. Шелудько С.А., Браткевич П.П. Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні. Приазовський економічний вісник. Запоріжжя, 2019. Вип. 5(16). С. 334–339.